

Κυριακούλα Δρακάκη
Δήμητρα Μπουντοπούλου
Κωνσταντίνα Κάτσαρη
Βασιλεία Τσιμή-Τσιμιδοπούλου
Νίκη Τσιουμπλέκα 2016

Συγκριτική προσέγγιση
στην τροπική χροιά
κειμενικών δεικτών

Ειδικό η-Τεύχος Θέματα
Γλωσσολογικής Οπτικής

ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ ΣΤΗΝ ΤΡΟΠΙΚΗ ΧΡΟΙΑ ΚΕΙΜΕΝΙΚΩΝ ΔΕΙΚΤΩΝ

**Κυριακούλα Δρακάκη, Δήμητρα Μπουντοπούλου,
Κωνσταντίνα Κατσάρη, Βασιλεία Τσιμή-Τσιμιδοπούλου,
Νίκη Τσιουμπλέκα**

Περίληψη

Η παρούσα εργασία είναι αποτέλεσμα συνεργατικής ερευνητικής προσπάθειας σχετικά με μεταφραστικές αλλαγές, τις οποίες υφίστανται τροπικοί δείκτες της αγγλικής, κατά τη μετάφραση δημοσιογραφικού κειμένου από τα αγγλικά στα ελληνικά. Χρησιμοποιεί το μοντέλο της τροπικότητας του Halliday (1985) για να αιτιολογήσει τις πιο χαρακτηριστικές προδιαθέσεις των δεδομένων προς σύγκριση, σε σχέση με την απόδοση του δείκτη τροπικότητας, πιο συγκεκριμένα, μια τάση να ευνοηθεί η έντονη τροπικότητα στην ελληνική εκδοχή. Η μελέτη επιπλέον εστιάζει σε ένα ζεύγος στοιχείων, τα οποία ενδέχεται να μην αναγνωρίζονται, αρχικά, ως φορείς τροπικότητας, καθώς δεν εμπίπτουν στην κατηγορία του «τροπικού ρήματος/ επιρρήματος». Η μελέτη στοχεύει στο να διευρύνει την αντίληψη των σπουδαστών σχετικά με τα σημεία τροπικότητας και να δείξει πως η συγκριτική μελέτη δεδομένων μπορεί να βελτιώσει την κατανόηση χρήσης τροπικών δεικτών στην αγγλική ως ξένη γλώσσα, σχετικά με το πώς χρησιμοποιούνται στο λόγο οι έννοιες της τροπικότητας ώστε να δημιουργήσουν κοινωνικο-πολιτισμική καταλληλότητα.

Λέξεις Κλειδιά

Διαπολιτισμική εκμάθηση γλώσσας, επιστημική/ δεοντική τροπικότητα, μοντέλο τροπικότητας, μετάφραση δημοσιογραφικού υλικού.

1. Η χρήση των τροπικών δεικτών στην 1η και 2η γλώσσα

Μελετώντας την αμφιβολία και τη βεβαιότητα στη γλωσσική παραγωγή σπουδαστών στην πρώτη και δεύτερη γλώσσα, οι Hyland και Milton (1997) συμφώνησαν ότι η ικανότητα έκφρασης της αμφιβολίας και βεβαιότητας στην αγγλική είναι βασική για την αποτελεσματική επικοινωνία. Αρκετοί μελετητές επικεντρώθηκαν σε αυτή τη δυσκολία. Οι Skelton (1988) και Bloor & Bloor (1991) παρατήρησαν ότι η άμεση και λιγότερο επαρκής χρήση είναι περισσότερο χαρακτηριστική των σπουδαστών της αγγλικής ως ξένης, παρά των φυσικών ομιλητών. Ομοίως, η Manika (2006) αναφέρεται στα προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι Έλληνες σπουδαστές στο να χειριστούν την τροπικότητα. Επιπλέον, ένας αριθμός μελετών έχει αναγνωρίσει τη σημασία στη διαφοροποίηση του επιπέδου με το οποίο εκφράζεται η βεβαιότητα στις διάφορες γλώσσες. Οι Bloor και Bloor (1991) αναφέρουν ότι ο ακαδημαϊκός γραπτός λόγος στη γερμανική και τσέχικη φαίνεται να είναι πιο άμεσος από ότι στην αγγλική. Σύμφωνα με αυτές τις παρατηρήσεις, οι σπουδαστές από διαφορετικά πολιτισμικά πλαίσια πιθανώς να είναι διαφορετικά προϊδεασμένοι ως προς τον «κατάλληλο» τρόπο έκφρασης ή το κατάλληλο επίπεδο βεβαιότητας, που μπορεί να διαφέρουν από αυτά του φυσικού ομιλητή της ξένης γλώσσας.

Η παρούσα έρευνα εξετάζει διαφοροποιήσεις στη χρήση του συστήματος τροπικότητας, ανάμεσα στην αγγλική και ελληνική εκδοχή των δεδομένων, εξετάζοντας δειγματοληπτικά ζεύγη δημοσιογραφικών άρθρων (αγγλικά άρθρα από αγγλόφωνες εφημερίδες και τη μετάφρασή τους σε ελληνικές). Προσδοκά να αναγνωρίσει τάσεις στη χρήση του συστήματος τροπικότητας στην αγγλική και ελληνική εκδοχή των δεδομένων, γεγονός που μπορεί να εξηγήει τις δυσκολίες που έχουν οι φυσικοί ομιλητές της ελληνικής στον χειρισμό του συστήματος της τροπικότητας της αγγλικής, ανάλογο με αυτό των φυσικών ομιλητών. Επιπλέον, αντλεί από μια εμπειρική ανάλυση της αυθεντικής χρήσης της γλώσσας, ώστε να δημιουργήσει εκπαιδευτικό υλικό, το οποίο να βελτιώνει τη διαπολιτισμική επίγνωση στην εκμάθηση της ξένης γλώσσας.

2. Σχετικά με τον χαμηλό και υψηλό βαθμό τροπικότητας

Η μελέτη βασίζεται στην οπτική του Halliday για την τροπικότητα. Χρησιμοποιεί το μοντέλο των επιπέδων τροπικότητας του Halliday (υψηλή, μέτρια, χαμηλή τροπικότητα) για να περιγράψει το είδος των αλλαγών ανάμεσα στα κείμενα αφητηρίας (ΚΑ) και στα κείμενα-υποδοχής (ΚΥ). Ο παρακάτω πίνακας παραθέτει ορισμένα τροπικά ρήματα της αγγλικής, σε σχέση με τον υψηλό, μεσαίο και χαμηλό επίπεδο τροπικότητας του μοντέλου του Halliday (1985: 339). Σύμφωνα με το μοντέλο, όσο υψηλότερο το επίπεδο τροπικότητας που φέρει το τροπικό στοιχείο, τόσο πιο υψηλό είναι το επίπεδο βεβαιότητας, που εκφράζεται από πλευράς του ομιλητή.

Πίνακας 1. Επίπεδο τροπικότητας, έννοιες και αντίστοιχοι δείκτες.

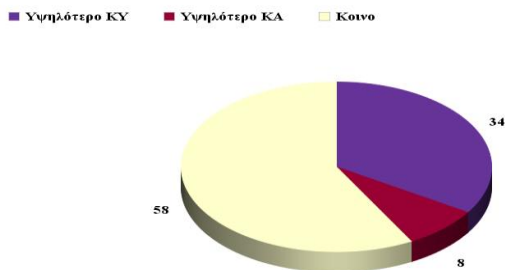
Επίπεδο	Έννοια	Δείκτες τροπικότητας
Υψηλό	ΒΕΒΑΙΟ	<i>must, ought to, need, have to, be to</i>
Μέτριο	ΠΙΘΑΝΟ	<i>will, would, shall, should</i>
Χαμηλό	Λιγότερο ΠΙΘΑΝΟ	<i>may, might, can, could</i>

Η μελέτη χρησιμοποιεί πέντε υπο-σώματα κειμένων, τα οποία συντάχθηκαν από τις συγγραφείς στο πλαίσιο μεταπτυχιακού προγράμματος, Τμήμα Αγγλικής Γλώσσας και Φιλολογίας του Πανεπιστημίου Αθηνών, την άνοιξη 2014. Ο στόχος είναι να εντοπιστούν τυχόν αλλαγές στο επίπεδο της τροπικότητας των δεικτών, οι οποίοι χρησιμοποιούνται στο κείμενο αφητηρίας και υποδοχής ως προς την πραγματιστική τους αξία, πιο συγκεκριμένα, το επίπεδο της βεβαιότητας και της υποχρέωσης που απορρέει από την εκάστοτε εκδοχή. Επιπροσθέτως, η έρευνα παρουσιάζει μια ποσοτική ανάλυση που διεξήχθη στο υπό-σώμα Α, προκειμένου να διερευνηθεί συνολικά τις τάσεις ανάμεσα στο αγγλικό και στο ελληνικό δημοσιογραφικό υλικό. Η πρόθεσή είναι να χρησιμοποιηθούν τα ευρήματα για την διεξαγωγή εκπαιδευτικών δραστηριοτήτων, οι οποίες να εμπεδώνουν την κατάλληλη χρήση του συστήματος τροπικότητας στην αγγλική.

3. Οι τάσεις ανά αγγλική/ελληνική εκδοχή

Η μελέτη φαίνεται να επαληθεύει τα ευρήματα των Andriotou και Metaxa (2016, παρόν η-τεύχος) αναφορικά με τα ποσοστά των αυτούσιων έναντι των τροποποιημένων δεικτών και του επιπέδου τροπικότητάς τους. Το 58% των δεικτών τροπικότητας μεταφέρονται αυτούσιοι στο ΚΥ, αποδίδοντας ανάλογα και το επίπεδο τροπικότητας, ενώ το υπόλοιπο 42% αντιπροσωπεύει τις περιπτώσεις μεταβολής. Πέντε υπό-σώματα συνελέγησαν για το σκοπό της έρευνας, ένα από κάθε μία συν-συγγραφέα, τα οποία συμπεριλαμβάνουν είκοσι ζεύγη αγγλικών-ελληνικών δημοσιογραφικών κειμένων (βλ. παράλληλο σώμα κειμένων T.E.G.MA. αρχείο 2013 και 2014). Οι μετρήσεις σε αυτά τα υπό-σώματα συγκλίνουν όσον αφορά τις τάσεις που παρατηρήθηκαν στο υπό-σώμα Α. Για παράδειγμα, υψηλότερο επίπεδο βεβαιότητας/υποχρέωσης βρέθηκε στο ελληνικό ΚΥ με ποσοστό 34% ενώ η αντίθετη τάση (υψηλότερο επίπεδο βεβαιότητας στο αγγλικό ΚΑ) ήταν πολύ χαμηλότερη (8%) στο υπό-σώμα Α. Το διάγραμμα 1 σκιαγραφεί την τάση αυτή.

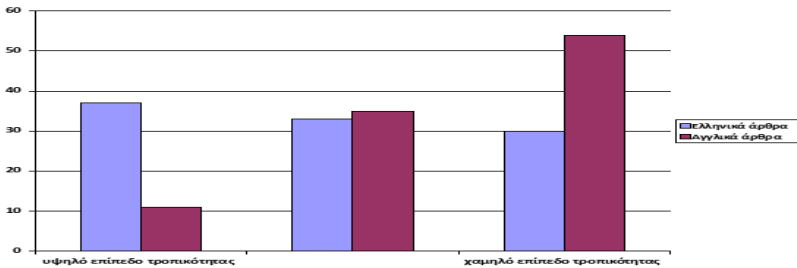
Διάγραμμα 1 Καταμερισμός των μη/-αλλαγών ανά εκδοχή, Υπό-σώμα Α

Ομοίως το Διάγραμμα 2 δείχνει το επίπεδο της τροπικότητας ανά εκδοχή(αγγλική-ελληνική) του υπο-σώματος Α (20 ζεύγη άρθρων

αγγλικών-ελληνικών από το αρχείο T.E.G.MA.). Η στήλη 1 δείχνει την τάση της ελληνικής εκδοχής, η οποία έχει υψηλότερο επίπεδο τροπικότητας. Η στήλη 3 δείχνει ότι η γλωσσική εκδοχή, η οποία έχει χαμηλότερο επίπεδο τροπικότητας είναι αυτή της αγγλικής έκδοσης.

Διάγραμμα 2: Αλλαγή στο επίπεδο τροπικότητας ανά εκδοχή, Υπόσώμα Α.

Ένα παράδειγμα δείκτη υψηλής τροπικής αξίας στην ελληνικά (υψηλότερη βεβαιότητα) εμφανίζεται στο ΚΥ1 και ένα αντίστοιχο παράδειγμα δείκτη χαμηλότερης τροπικής αξίας στο ΚΥ2. Το είναι προφανές του ΚΥ1 είναι φορέας μεγαλύτερης βεβαιότητας από ότι το *seems likely to* (φαίνεται πιθανό) του ΚΑ1, και το *εν μέρει τουλάχιστον* του ΚΑ2 αμβλύνει την ένταση του *αποδεικνύει*, ώστε να εκφράζει χαμηλότερη τροπική αξία από ό,τι το *appear* (παρουσιάζονται) του ΚΑ2

Παράδειγμα 1

ΚΑ The study *seems likely to* lead to an even deeper polarization between those who believe that regular mammography saves lives, including many breast cancer patients and advocates for them, and a growing number of researchers who say the evidence is lacking or, at the very least, murky.

(Vast Study Casts Doubts on Value of Mammograms *The New York Times* 12/2/2014)

Η μελέτη φαίνεται πιθανό ότι θα εντείνει την πόλωση ανάμεσα σε αυτούς που πιστεύουν ότι η μαστογραφία σώζει ζωές, συμπεριλαμβανομένων των ασθενών με καρκίνο του στήθους τους οποίους και

- βοηθά και έναν διαρκώς αυξανόμενο αριθμό ερευνητών, οι οποίοι υποστηρίζουν ότι δεν υπάρχουν αρκετές αποδείξεις για αυτό, ή ότι, τουλάχιστον, το τοπίο είναι ακόμη θολό.
- KY Είναι προφανές ότι η μελέτη θα εντείνει την πόλωση ανάμεσα σε αυτούς που πιστεύουν ότι η μαστογραφία σώζει ζωές και στους επιστήμονες που πιστεύουν ότι δεν υπάρχουν αρκετές αποδείξεις γι' αυτό.
(Αμφιβολίες για τη μαστογραφία, *Η Καθημερινή* 13/2/2014)

Παράδειγμα 2

- KA ... findings which appear to support the widely held belief of a link between madness and creativity.
(Successful comedians display symptoms of psychosis, study says *The Guardian* 16/1/2014)
...τα ευρήματα φαίνεται να αποδεικνύουν την ευρέως διαδεδομένη πεποίθηση ότι υπάρχει σχέση ανάμεσα στην τρέλα και τη δημιουργικότητα.
- KY ... η έρευνά τους αποδεικνύει, εν μέρει τουλάχιστον, ότι υπάρχει σχέση που να συνδέει την παραφροσύνη και τη δημιουργικότητα.
(Οι κωμικοί είναι ψυχωτικοί *Η Καθημερινή* 17/1/2014)

Οι διδάσκοντες γλώσσας μπορούν να επωφεληθούν από τέτοια ευρήματα διότι θα μπορούν να διδάξουν τους σπουδαστές να προσαρμόζουν διαπολιτισμικά την τροπική αξία των δεικτών. Για παράδειγμα, οι Έλληνες σπουδαστές της αγγλικής θα μάθουν να χαμηλώνουν το επίπεδο των δεικτών τροπικότητας που χρησιμοποιούν όταν επικοινωνούν στην δεύτερη γλώσσα, την αγγλική.

Η επόμενη ενότητα εστιάζει στους λιγότερο αναγνωρίσιμους δείκτες τροπικότητας, με παραδείγματα που παρατίθενται στα υπόσώματα Α-Ε.

4. Επιπλέον δείκτες, εκφραστές τροπικότητας

«Έντιοτε είναι δύσκολο να αποφασίσουμε τι να συμπεριλάβουμε και τι να αποκλείσουμε από μια γραμματική μελέτη της τροπικότητας» (Palmer 1986: 6)

Ο Palmer (1986:168) αναφέρει ότι τα λεξιλογικά στοιχεία του κειμένου που φέρουν την τροπικότητα υπερέχουν αριθμητικά σε σχέση με τα γραμματικά. Ανάμεσα στους λεξιλογικούς δείκτες της τροπικότητας, μπορούμε να συμπεριλάβουμε α) ρήματα πνευματικής κατάστασης (*γνωρίζω, πιστεύω, σκέφτομαι, θέλω*), β) τροπικά επίθετα (*σίγουρος, απαραίτητος, πιθανός, κτλ*) γ) τροπικά επιρρήματα ή επιρρηματικές φράσεις (*κατά τη γνώμη μου, ίσως, πιθανώς, κτλ*) και δ) απρόσωπες δομές (*είναι βέβαιο, είναι απαραίτητο, φαίνεται, κτλ*). Η χρήση αυτών των στοιχείων είναι σημαντική γιατί είναι «συνυφασμένες με κάποια (συνήα έμμεση) έκφραση για το πόσο υπόλογος μπορεί να είναι ένας συγγραφέας για το γνωστικό περιεχόμενο της προτασης» (Malmström 2008: 36)¹.

Αυτή η ενότητα επισημαίνει δείκτες οι οποίοι έχουν λιγότερο εμφανή τροπική δυναμική ώστε να βελτιώσουν την δυνατότητα διδασκόντων και σπουδαστών ως προς το πώς μπορεί να μεταβάλλεται η τροπική αξία δεικτών στο λόγο. Αναγνωρίζει τέτοια στοιχεία και επαληθεύει τη δυναμική της τροπικής τους αξίας, διαμέσου ενός τροπικού δείκτη που εμφανίζεται στην *άλλη γλωσσική εκδοχή* του εν λόγω ζεύγους. Οι διδάσκοντες μπορεί να θέλουν να επισημάνουν ή να εμπεδώσουν τη δυνατότητα των Ελλήνων σπουδαστών αγγλικής να μετατρέπουν τους άμεσους σε έμμεσους δείκτες στην αγγλική τους παραγωγή.

4.1. Η υποτακτική

Το τροπικό μόριο *να* είναι ένας συνηθισμένος δείκτης τροπικότητας στην ελληνική (Μπαμπινιώτης 2008), το οποίο, συχνά, μεταφέρεται με τη μορφή απαρεμφάτου στην αγγλική, όταν παράγουν λόγο οι

---

¹ Μετάφραση των συν-συγγραφέων.

Έλληνες σπουδαστές. Για παράδειγμα, το *καλούνται να πληρώσουν* του ΚΥ3 μπορεί να αποδοθεί ως *καλούνται για να πληρώσουν* (*are asked to pay*), το οποίο μπορεί να αλλοιώσει την τροπική αξία του *must* του ΚΑ. Οι διδάσκοντες γλώσσας μπορεί να θέλουν να διασφαλίσουν ότι οι περιπτώσεις υποτακτικής στην ελληνική θα μεταφερθούν ως τροπικοί δείκτες, σε συμφωνία με την πρόθεση του συγγραφέα του ΚΑ.

Παράδειγμα 3

ΚΑ Like others who break the country's strict family-planning laws, an unmarried mother *must* pay a fine, even if it is her first child.

(For Chinese women, unmarried motherhood remains the final taboo *The Guardian* 20/1/2014)

Όπως και άλλοι που παραβιάζουν τους αυστηρούς αστικούς νόμους για τον οικογενειακό-προγραμματισμό, μια ανύπαντρη μητέρα πρέπει να πληρώσει πρόστιμο για το παιδί της, ακόμη και αν είναι το πρώτο της.

ΚΥ Οι ανύπαντρες μητέρες στην Κίνα *καλούνται να* πληρώσουν πρόστιμο για το παιδί τους, ακόμη και αν πρόκειται για το πρώτο.

(Ανύπαντρες μητέρες το μεγαλύτερο ταμπού στην Κίνα *Το Βήμα* 24/1/2014)

Το ίδιο ισχύει και για τα παραδείγματα 4 και 5. Οι διδάσκοντες μπορεί να θέλουν να διασφαλίσουν ότι οι σπουδαστές θα χρησιμοποιήσουν κάποιον σαφή δείκτη τροπικότητας όπως το *should* (πρέπει) του ΚΑ4 ή το *can* (μπορεί) του ΚΑ5, αντί απαρέμφατο (με το), το οποίο θα μπορούσε να έχει αποδοθεί με την υποτακτική *να είναι* στο ΚΥ4 ή *να διεξάγει* στο ΚΥ5

Παράδειγμα 4

ΚΑ ... it is an irony of history that two women *should* now be in this role

(Golden Dawn: courage of two women stems the rise of Greece's neo-Nazis, *The Guardian* 23/3/2014)

... είναι ειρωνεία της ιστορίας δύο γυναίκες να βρίσκονται σε αυτή τη θέση

- KY ...μοιάζει ειρωνία της ιστορίας να είναι δύο γυναίκες σε αυτή τη θέση
(Δύο γυναίκες απέναντι στη Χρυσή Αυγή Έθνος 23/3/2014)

Παράδειγμα 5

- ST If Ukraine *can* successfully hold a democratic presidential election...
(This week's crucial vote is in Europe – but not in the European Union *The Guardian* 19/5 /2014)
Αν η Ουκρανία μπορεί επιτυχώς να διεξάγει μια δημοκρατική προεδρική εκλογή.
- TT Αν η Ουκρανία καταφέρει να διεξάγει μια δημοκρατική προεδρική εκλογή...
(Τριάντα κάλπες στην Ευρώπη *Η Καθημερινή*, 24/5/2014)

4.2. Οι δείκτες δισταγμού

Οι δείκτες δισταγμού ή υπεκφυγής είναι στοιχεία, τα οποία μπορεί να έχουν τροπική αξία, όπως για παράδειγμα το *δύσκολα* του ΚΥ6 (*δύσκολα χιλιάδες λέξεις αποδίδουν το νόημα που μεταδίδουν μόνο τρεις [it is difficult for a thousand words to render the meaning conveyed by three]*). Η εκδοχή του κειμένου αφετηρίας φέρει σαφώς χαμηλό δείκτη τροπικότητας.

Παράδειγμα 6

- KA Thousands of words *may not* capture them, but two will also do the job: Germany's call.
(This week's crucial vote is in Europe – but not in the European Union *The Guardian* 19/5/2014)
Χιλιάδες λέξεων μπορεί να μην αιχμαλωτίζουν το νόημα, όμως μόνο δύο μπορούν να το κάνουν: η σειρά της Γερμανίας
- KY Χιλιάδες λέξεις *δύσκολα* αποδίδουν το νόημα που μεταδίδουν μόνο τρεις: Η Γερμανία αποφασίζει
(Τριάντα κάλπες στην Ευρώπη *Η Καθημερινή* 24/5/2014)

Παρομοίως, το *δεν υπάρχει λόγος να κάνουμε το χ* είναι ένας άλλος δείκτης, του οποίου το επίπεδο τροπικότητας ενισχύεται στο ΚΥ7 (*δεν χρειάζεται* [needn't]).

Παράδειγμα 7

KA But when you graduate from high school, *there is less reason* to be secretive. At this age, couples go on to spend a lot more time together without having to care about what other people might think.

(Dating, North Korean style *The Guardian* 22/4/2014)

Όταν, όμως, αποφοιτήσεις από το λύκειο, *δεν υπάρχει λόγος να είσαι μυστικοπαθής*. Σε αυτή την ηλικία, τα ζευγάρια περνούν περισσότερο χρόνο μαζί χωρίς να ενδιαφέρονται για το τι σκέφτονται οι άλλοι.

ΚΥ Όταν όμως τελειώσεις το σχολείο, *δεν χρειάζεται να είσαι τόσο μυστικοπαθής*. Σε αυτήν την ηλικία, τα ζευγάρια περνούν περισσότερο χρόνο μαζί χωρίς να νοιάζονται για το τι θα σκεφτούν οι άλλοι.

(Ένας βορειοκορεάτης εξομολογείται: Ο έρωτας στα... χρόνια του Κιμ Γιονγκ Ον *Έθνος* 26/4 /2014)

4.3. Επιρρήματα συχνότητας

Τα επιρρήματα συχνότητας μπορεί να λειτουργούν ως δείκτες διαστακτικότητας/υπεκφυγής (ή ως επιβληθητικά) χωρίς, απαραίτητα να έχουν εμφανή τροπική αξία. Φαίνεται ότι ο συσχετισμός προκύπτει στο μυαλό του δημιουργού του ΚΑ. Το παράδειγμα 8 δείχνει ότι το *σε πολλές περιπτώσεις* (*in many cases*) του ΚΥ αποδίδει τον δείκτη του ΚΑ *most likely* (πιθανότατα). Παρόλα αυτά το ΚΥ, συχνά, φαίνεται να εξυπηρετεί ένα υψηλότερο επίπεδο τροπικότητας, μεταφέροντας την τάση που περιγράφηκε στην ενότητα 3. Σημασία εδώ έχει η επίγνωση των σπουδαστών σχετικά με την τροπική δυνατότητα κάποιων στοιχείων, το οποίο θα βελτιώσει τη διαπολιτισμική τους επάρκεια στην ξένη γλώσσα.

Παράδειγμα 8

KA Median income in Canada pulled into a tie with median United States income in 2010 and has *most likely* surpassed it

since then.

(The American Middle Class Is No Longer the World's Richest *The New York Times* 24/4/2014)

Το μεσαίο εισόδημα στον Καναδά ήταν αντιστοιχο με το μεσαίο εισόδημα στις ΗΠΑ το 2010 και το πιθανότερο είναι ότι το ξεπέρασε από τότε.

- KY Το διάμεσο εισόδημα στη Δυτική Ευρώπη είναι χαμηλότερο από τα αντιστοιχα στις ΗΠΑ, αλλά οι διαφορές σε πολλές περιπτώσεις, όπως της Βρετανίας, της Ολλανδίας και της Σουηδίας, είναι πολύ μικρότερες από ό,τι ήταν προ δεκαετίας. (Επιλήγη η μεσαία τάξη των ΗΠΑ *Η Καθημερινή* 24/4/2014)

Παράδειγμα 9

- KA Even the bread, the French bread, *may* have been made in an industrial bakery.

(In France, a Battle to Keep Menus Fresh *The New York Times* 28/1/2014)

Ακόμα και το γαλλικό ψωμί ίσως να έχει παρασκευαστεί από βιομηχανία τροφίμων.

- KY ακόμη και το γαλλικό ψωμί *συχνά* έχει παρασκευασθεί από κάποιο γίγαντα της βιομηχανίας κατεψυγμένων τροφίμων και έχουν ξαναξεσταθεί στην κουζίνα. (Η γαλλική κουζίνα εν κινδύνω *Η Καθημερινή* 30/1 /2014)

4.4. Αλλαγές με «πιθανότητα»

Οι Έλληνες σπουδαστές δεν θα απέδιδαν σαφή τροπική αξία στο *potential* (δυνατός/πιθανός). Το *πιθανός* (*potential*) εκφράζει επιστημική τροπικότητα: π.χ. το *there is a potential for harm* μπορεί να αποδοθεί ως μπορεί να αποδειχθεί εξαιρετικά επικίνδυνο, όπως δείχνει το παράδειγμα 10.

Παράδειγμα 10

- KA The new study is one of the several in recent years that have highlighted cardiac problems as a *potential* side effect of testosterone gels, patches, pellets and injections.

(New Concern About Testosterone and Heart Risks *The New*

York Times 29/01/2014)

Η νέα έρευνα είναι μια από τις πολλές που εκπονήθηκαν τα τελευταία χρόνια, οι οποίες υπέδειξαν τα καρδιακά προβλήματα ως πιθανό αποτέλεσμα του τζελ τεστοστερόνης, των χαπιών και των ενέσεων.

ΚΥ Η νέα μελέτη είναι μία από τις πολλές που εκπονήθηκαν τα τελευταία χρόνια αποδεικνύοντας τις πιθανές παρενέργειες των τζελ τεστοστερόνης, των χαπιών και των ενέσεων, που χορηγούνται όταν τα επίπεδα τεστοστερόνης του οργανισμού είναι χαμηλά.

(Επικίνδυνη η τεστοστερόνη *Η Καθημερινή* 31/01/2014)

5. Διαπολιτισμική οπτική στην εκμάθηση γλώσσας

Η μελέτη της τροπικότητας προσέλκυσε την προσοχή ερευνητών (όπως οι Robberecht και van Petegham 1982, Walton 1991, Bybee και Fleischman 1995, Sidiropoulou 2015, για να αναφέρουμε μόνο ορισμένους), όπως επίσης και η μελέτη της πολιτισμικής συμπεριφοράς στην επικοινωνία (Harder 1984, Mauranen 1993). Μια σημαντική εξέλιξη στη διδασκαλία των γλωσσών, η οποία αναγνωρίζει τη σημασία της διαπολιτισμική ποικιλίας στον τρόπο με τον οποίο συμπεριφερόμαστε και επικοινωνούμε, είναι η Διαπολιτισμική Εκμάθηση Γλώσσας (IcLL, Liddicoat, Papademetre, Scarino και Kohler 2003 διαδικτυακά). Βασίζεται στην ιδέα ότι οι σπουδαστές πρέπει να έχουν επίγνωση του δικού τους πολιτισμού όσο και της γλώσσας/πολιτισμού υποδοχής. Χρειάζεται, επίσης, να είναι ενήμεροι σχετικά με τους τρόπους με τους οποίους οι γλώσσες ενσωματώνουν πολιτισμικά στοιχεία για να εκδηλώσουν πολιτισμικά σημαντικές στάσεις και συμπεριφορές. Οι παρακάτω δραστηριότητες θεωρούνται σημαντικές για την Διαπολιτισμική Εκμάθηση Γλώσσας (ό.π.: 24):

- διδασκαλία των δεσμών ανάμεσα στη γλώσσα και τον πολιτισμό
- αντιπαραβολή μητρικής γλώσσας/πολιτισμού και γλώσσας/πολιτισμού υποδοχής

Η προσέγγιση στο σύστημα τροπικότητας που προτείνεται σε αυτή τη μελέτη, προωθεί διάδραση των πολιτισμών, με τον τρόπο που προτείνεται στο πλαίσιο της Διαπολιτισμικής Εκμάθησης Γλώσσας. Απορρίπτει τον φιλολογικό χαρακτηρισμό «φυσικός ομιλητής» και υιοθετεί τον όρο «δίγλωσσος ομιλητής», εννοώντας κάποιον που

γνωρίζει τόσο την γλώσσα και πολιτισμό υποδοχής όσο και την/τον γλώσσα/ πολιτισμό αφετηρίας. Η διάδραση ανάμεσα στην πρώτη και δεύτερη γλώσσα, κατά την διδασκαλία της αγγλικής ως ξένης, απαιτεί διαδικασίες όπως η ανάλυση και η επίγνωση συσχετισμών. Η χρήση αυθεντικού υλικού στη μελέτη αυτή είναι πηγή άντλησης γλωσσικών προτιμήσεων (ό.π.).

Άλλοι ειδικοί (Carreres 2006 διαδικτυακά) επίσης επιχειρηματολογούν υπέρ της πρώτης γλώσσας στην εκμάθηση μιας δεύτερης. Σύμφωνα με τον Cook (2010) η μετάφραση αποτελεί σημαντικό μέρος της σύγχρονης διδασκαλίας και εκμάθησης μιας γλώσσας. Οι διδάσκοντες δεν μπορούν να εμποδίσουν τους σπουδαστές να μεταφράζουν στο μυαλό τους και μελέτες έχουν δείξει ότι τέτοιες δραστηριότητες θεωρούνται διασκεδαστικές και ευεργετικές. Η μετάφραση μοιάζει να παρεισφρεί παντού. Γιατί όχι και στην αίθουσα διδασκαλίας;

Οι πεποιθήσεις, οι συμπεριφορές, οι γνώσεις του μεταφραστή (και του σπουδαστή γλώσσας) εγγράφεται στην παραγωγή λόγου «έτσι ώστε κάθε μετάφραση να αντανακλά, τρόπον τινά, την νοητική και πολιτισμική οπτική του μεταφραστή, παρά την όποια αμερόληπτη πρόθεσή του» (Hatim και Mason 1990: 11). Έτσι, είναι εμφανές ότι οι λεξικογραμματικές επιλογές του μεταφραστή αποκαλύπτουν τις τάσεις που μπορεί να προτιμώνται ανάλογα με το λόγο. Η εξουκείωση των σπουδαστών με αυτές τις τάσεις, στην περίπτωση της τροπικότητας, προωθεί την επίγνωση της γλωσσικής ποικιλίας.

Από παιδαγωγικής άποψη, ο σκοπός αυτής της μελέτης είναι να βελτιώσει τη διδασκαλία της αγγλικής ως ξένης και τη διαδικασία εκμάθησης, εφιστώντας την προσοχή στην απαιτητική διαδικασία της εκμάθησης της τροπικότητας στην αγγλική, με την αντιπαράθεση του αγγλικού και του ελληνικού συστήματος τροπικότητας. Η αντιπαραβολική ανάλυση αγγλικών και ελληνικών δειγμάτων λόγου, επιχειρεί να εξερευνήσει τις διαφορές ανάμεσα στα δυο συστήματα και στο πώς μπορούν να ιδωθούν από ένα διαπολιτισμικό πρίσμα. Η αναγνώριση ομοιοτήτων και διαφορών στη μεταφορά της τροπικότητας και στη δημιουργία παραλληλισμών ανάμεσα στις δυο γλώσσες μπορεί να προσφέρει χρήσιμες πληροφορίες σχετικά με το σχεδιασμό του μαθήματος και του εκπαιδευτικού υλικού ή να

αποτελέσει βάση για πιο αποτελεσματική διδασκαλία των γραμματικών κανόνων της αγγλικής ως ξένης, βοηθώντας τους σπουδαστές να κάνουν τις απαραίτητες συνδέσεις ανάμεσα στους τροπικούς δείκτες και την καλύτερη δυνατή επιλογή για το ελληνικό συγκείμενο (Rouki και Diamantopoulou 2016, παρόν ειδικό η-τεύχος). Επίσης, οι διδάσκοντες και σπουδαστές της αγγλικής ως ξένης μπορούν να επωφεληθούν από αυτή τη συγκριτική μελέτη καθώς τα άρθρα των εφημερίδων αποτελούν αυθεντική πηγή γλωσσικού υλικού στο οποίο βασίζονται οι δραστηριότητες εντός της τάξης. Η γνώση που αποκτάται από αυτή την ανάλυση έχει τη δυνατότητα να τους εξοικειώσει με τις συμβάσεις λόγου, που ισχύουν στη δημοσιογραφία. Εκτός αυτού, οι σπουδαστές αναπτύσσουν κριτική σκέψη, η οποία τους επιτρέπει να ανταποκριθούν στις προκλήσεις του ιδεολογικού πλαισίου των άρθρων, καθώς η επιλογή γλωσσολογικών πηγών τροπικότητας (του μεταφραστή ή του συγγραφέα) έχει ειδική εννοιολογική βαρύτητα. Κατά συνέπεια, τα ευρήματα της παρούσας εργασίας σχετικά με την τροπικότητα μπορεί να βοηθήσουν τόσο διδάσκοντες όσο και σπουδαστές. Η διδασκαλία της αγγλικής και πιο συγκεκριμένα η κατάρτιση του συστήματος τροπικότητας με παρατήρηση παράλληλων δεδομένων είναι ιδιαίτερα χρήσιμη για τη βελτίωση της επίγνωσης της διαπολιτισμικής διαφοράς στην εκμάθηση της γλώσσας.

Βιβλιογραφία

- Andriotou, V. E. and Metaxa, E. 2016. "Shaping the Epistemic: A TEFL view into parallel data". Στο Sidiropoulou, M. (επιμ.) *Interlingual Perspectives e-volume*. Special e-Issue: *Linguistic Perspective Matters* 299-321. National and Kapodistrian University of Athens, Faculty of English Language and Literature, Meta-Fraseis Programme.
- Bloor, M. and Bloor, T. "Cultural Expectations and Socio-Pragmatic Failure in Academic Writing" Στο P. Adams, B. Heaton και P. Howarth (επιμ.) *Socio-cultural Issues in English for Academic Purposes*. 1-12. Basingstoke: Modern English Publications.

- Bybee, J. και Fleischman, S. 1995. *Modality in Grammar and Discourse*. Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins.
- Cook, G. 2010. *Translation in Language Teaching*. Oxford: Oxford University Press.
- Cordero, A.D. 1984. "The Role of Translation in Second Language Acquisition". *The French Review*. 57(3). 350-355.
- Halliday, M.A.K. 1985. *An Introduction to Functional Grammar*. London: E. Arnold.
- Harder, B. 1984. "Cultural Attitudes in Discourse Analysis". *Canadian Journal of Linguistics* 29. 115-130.
- Hatim, B. και Mason I. 1990. *Discourse and the Translator*. London: Longman
- Hyland, K. και J. Milton. 1997. "Qualification and Certainty in L1 and L2 Students' Writing" *Journal of Second Language Writing* 6 (2). 183-205.
- Malmström, H. 2008 "Knowledge-Stating Verbs and Contexts of Accountability" *Nordic Journal of English Studies* 7 (3). 35-60.
- Manika, E. 2006. *The Use of English Modal Verbs by EFL Learners in Greek State Schools*. Unpublished PhD Thesis. University of Athens.
- Mauranen, A. 1993. "Contrastive ESP Rhetoric: Metatext in Finnish-English economics texts". *English for Specific Purposes* 12. 3-22.
- Robberecht, P. και van Petegham. M. 1982. "A Functional Model for the Description of Modality". Paper presented at the *Fifth International Conference on Contrastive Projects*. Jyväskylä. Finland.
- Rouki, A, και Diamantopoulou, A. 2016. "Material Designing: A translation perspective to modal marker use". " Στο Sidiropoulou, M. (επιμ.) *Interlingual Perspectives e-volume*. Special e-Issue: *Linguistic Perspective Matters* 339-358. National and Kapodistrian University of Athens, Faculty of English Language and Literature, Meta-Fraseis Programme.
- Sidiropoulou, Maria. 2015. "Translanguaging Aspects of Modality: Teaching Perspectives through Parallel Data" *Translation and Translanguaging in Multilingual Contexts* (TTMC).1 (1). 27-48.

- Skelton, J. 1988. "Comments in academic articles" Στο P.Grunwell (επιμ.) *Applied Linguistics in Society*. 98-108. London: CILT/British Association of Applied Linguistics.
- Walton, A. (1991). "Modality and the Modals in Traditional Grammars of English". Στο Leitner, G (επιμ.) *English Traditional Grammars: An international perspective*. 349-368. Amsterdam, The Netherlands: John Benjamins Publishing Company.

Ηλεκτρονικές Πηγές

- Carreres A. 2006 "Strange bedfellows: Translation and Language Teaching"
<http://www.cttic.org/ACTI/2006/papers/Carreres.pdf>
(accessed 29/7/2014)
- Liddicoat, A., Papademetre, L., Scarino, A., & Kohler, M. 2003. *Report on intercultural language learning*.
<file:///F:/User/Documents/%CE%99%CE%A3%CE%A4%CE%9F%CE%A3%CE%95%CE%9B%CE%99%CE%94%CE%91%20ENL%20META-FRASEIS/e-volume/SPECIAL%20e-ISSUE/gia%205-9-2014/Report%20on%20intercultural%20language%20learning%20.pdf> (accessed 29/7/2014)
- Μπαμπινιώτης Γ. 2008. Επιφυλλίδες για τη γραμματική
http://www.lexicon.gr/keimena/ep_gr01.php (accessed 29/7/2014)
- The T.E.G.MA. Parallel Corpus Archive, Faculty of English Language and Literature, National and Kapodistrian University of Athens
<http://en.metafraseis.enl.uoa.gr/t-e-g-ma-parallel-corpus-archive.html> (accessed 27/7/2014)

Παράρτημα.

Ηλεκτρονικές πηγές παραδειγμάτων που παρατίθενται στα παραδείγματα - T.E.G.MA. αρχείο 2013 και 2014

Vast Study Casts Doubts on Value of Mammograms
<http://www.nytimes.com/2014/02/12/health/study-adds-new-doubts->

- about-value-of-mammograms.html?_r=0→Αμφιβολίες για τη μαστογραφία
<http://www.kathimerini.gr/753508/article/epikairothta/episthnh/amfivolies-gia-th-mastografia> (word count: 477)
- New Concern About Testosterone and Heart Risks
http://well.blogs.nytimes.com/2014/01/29/study-adds-to-concern-about-cardiac-risks-for-older-men-taking-testosterone/?_r=0→
Επικίνδυνη η τεστοστερόνη
<http://www.kathimerini.gr/751440/article/epikairothta/episthnh/epi-kindynh-h-testosteronh> (word count: 447)
- This week's crucial vote is in Europe – but not in the European Union
<http://www.theguardian.com/commentisfree/2014/may/19/ukraine-crucial-vote-european-union> →Τριάντα κάλπες στην Ευρώπη
<http://www.kathimerini.gr/768639/article/epikairothta/kosmos/trianta-kalpes-sthn-eyrwh> (word count: 509)
- Dating, North Korean style
<http://www.theguardian.com/world/2014/apr/22/dating-north-korean-style> →Ενας βορειοκορεάτης εξομολογείται: Ο έρωτας στα...
χρόνια του Κιμ Γιονγκ Ον
<http://www.ethnos.gr/article.asp?catid=22769&subid=2&pubid=63997683> (word count: 907)
- For Chinese women, unmarried motherhood remains the final taboo
<http://www.theguardian.com/world/2014/jan/20/china-unmarried-motherhood-remains-final-taboo> →Ανύπαντρες μητέρες, το μεγαλύτερο ταμπού στην Κίνα
<http://www.tovima.gr/world/article/?aid=560108&wordsinarticle=guardian> (word count: 642)
- Successful comedians display symptoms of psychosis, study says
<http://www.theguardian.com/society/2014/jan/16/successful-comedians-display-symptoms-psychosis-study-says>→ «Οι κωμικοί είναι ψυχωπτικοί»
<http://www.kathimerini.gr/552278/article/epikairothta/kosmos/oi-kwmikoi-einai-psyxwtiko> (word count: 467)
- Golden Dawn: courage of two women stems the rise of Greece's neo-Nazis
<http://www.theguardian.com/world/2014/mar/23/golden-dawn-women-greece-neo-nazis> → Guardian: Δύο γυναίκες απέναντι στη Χρυσή Αυγή
<http://www.ethnos.gr/article.asp?catid=22767&subid=2&pubid=63981943> (word count: 885)
- In France, a Battle to Keep Menus Fresh
<http://www.nytimes.com/2014/01/29/business/international/in->

<france-a-battle-to-keep-menus-fresh.html? r=0> → Η γαλλική κουζίνα εν κινδύνω

<http://www.kathimerini.gr/751218/article/epikairothta/kosmos/h-gallikh-koyzina-en-kindynw> (word count:532)

Για τις συγγραφείς

Η Κυριακούλα Δρακάκη, η Δήμητρα Μπουντοπούλου, η Κωνσταντίνα Κατσάρη, η Βασιλεία Τσιμή-Τσιμιδοπούλου και η Νίκη Τσιουμπλέκα είναι απόφοιτοι του Τμήματος της Αγγλικής Γλώσσας και Φιλολογίας, της Φιλοσοφικής Σχολής του Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών και κάτοχοι μεταπτυχιακού διπλώματος στις 'Αγγλικές Σπουδές', με ειδίκευση στην Εφαρμοσμένη Γλωσσολογία, από το ίδιο Τμήμα. Τα ενδιαφέροντά τους αγγίζουν το χώρο της Συγκριτικής Γλωσσολογίας, της Διδασκαλίας της Αγγλικής ως Ξένης Γλώσσας και της Μετάφρασης. Η συνεισφορά τους στον η-τόμο *Διαγλωσσικές Θεωρήσεις, μεταφρασεολογικός η-τόμος* είναι μια επεξεργασμένη εκδοχή της έρευνας που διεξήγαγαν στα πλαίσια του μεταπτυχιακού τους μαθήματος "Διαγλωσσική & Διαπολιτισμική Επικοινωνία" του οποίου διδάσκουσα ήταν η επιμελήτρια.